

Tractatvs De Sacramentis Et Censvris

Hurtado, Gaspar

Moretus, 1633

Dispvatio VIII. De indissolubilitate Matrimonij.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94788](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94788)

ditio, seu fors & status ad valorem matrimonij necessarius, & deficit, ut quando dicitur, *Contraho tecum quia es libera*, & non est libera, sed serva, tunc quamvis matrimonium sit irritum, non tamen sit irritum quia formaliter appositae sint demonstratio & causa, & deficient, sed quia deficit materia essentialiter requisita, & status essentialiter requisitus; quia quamvis non apponerentur dicta demonstratio & causa, etiam esset nullum matrimonium.

Addimus demonstrationem, & causam contra substantiam matrimonij appositam matrimonio non irritare illud, si deficient, ut quando dicitur, *Contraho tecum, quia obligaris ad adulterandum*, & *Contraho tecum, quia obligaris ad adulterandum*; quia consensus iste matrimonialis, quamvis ei addantur demonstratio & causa, non elicitur dependenter ab illis, cum non sint conditiones; ac proinde quamvis deficient, non deficit consensus matrimonialis sufficiens. Quod si verè adsint, & persistant, non fiet validè matrimonium, non quia consensus eliciatur dependenter ab eis, sed quia in altero, ut supponitur, est simul & concomitanter intentio se obligandi ad aliquid contra obligationem substantialem matrimonij, qua intentione persistente, impeditur dicta obligatio substantialis in eo altero. Unde demonstratio & causa contra substantiam matrimonij, habendae sunt pro adiectis, ut dicto modo impediatur valorem matrimonij; reliquae verò, etiam possibiles & honestae, non sunt habendae pro adiectis, quia impertinentes sunt ad valorem & ad vitium matrimonij.

Circa modum matrimonio appositum, ut quando dicitur, *Duco te ut mihi servas*, conveniunt Doctores, non suspendere matrimonium; quia eo modo tantum significatur aliquid faciendum post matrimonium iam absolute & perfecte factum.

Est tamen difficultas, An quando modus appositus matrimonio est contra substantiam illius, irritet matrimonium, sicut conditio, ut quando dicitur, *Duco te ut obligeris ad adulterandum*.

Sancius lib. 5. disp. 19. & Egidius disp. 29. in fine, partem affirmativam tuentur; quia dicto modo appposito, intenditur in altero obligatio contraria obligationi substantiali matrimonij in eodem; ergo non minus irritat matrimonium, quam conditio contra substantiam matrimonij.

Sorus verò in 4. dist. 29. q. 2. ar. 1. & Petrus Ledesma qu. 47. art. 5. dub. 3. partem negativam tra-

dunt, & merito: quia consensus in matrimonium, cui additur modus, non elicitur dependenter à modo ipso, cum non sit conditio; ergo non elicitur dependenter ab aliquo contra substantiam matrimonij.

Ex eo autem, quod apponens dictum modum, intendat in altero obligationem contrariam obligationi substantiali matrimonij, oritur in eo altero, non impedit in illo oriri hanc substantialem obligationem, ut patet; neque invalidabit consensus sui, quia non elicit illum dependenter ab eo modo, cum non sit conditio, sed modus. Et quamvis in altero futura sit intentio se obligandi ad contrarium substantiae matrimonij, non frustrabit alteram intentionem se obligandi obligatione substantiali matrimonij; quia haec obligatio praesupponitur iam ad eam intentionem obligationis ad oppositum substantiae matrimonij, & consequenter etiam obligatio substantialis matrimonij, quae ex ea intentione necessarè oritur, sicut intentio contractus & eius obligatio praesupponuntur ad intentionem obligationis modo ipso significata; quia intentio & obligatio modalis annectuntur & superadduntur contractui, cui apponitur modus, praesertim quod dicta intentio obligationis ad oppositum substantiae matrimonij potest non esse in altero, adhuc absque prauidicio valoris consensus ipsius, & consensus apponentis modum; quia neuter elicitur dependenter ab eo modo, cum non sit conditio. Ex quo fit, quemcumque modum, siue honestum siue turpem, siue possibilem siue impossibilem, siue contra substantiam matrimonij siue non contra substantiam, haberi pro non adiecto, quod attinet ad valorem aut ad vitium matrimonij.

Ex dictis circa tempus, demonstrationem, causam, & modum appositam matrimonio, facile constat, quomodo philosophandum sit circa illa appposita sponsalibus, attendendo ad naturam sponsalium. Est tamen advertendum, quod quamvis ex defectu demonstrationis, aut causae, aut modi, sponsalia possint aliquando dissolui, ut quando defectus ignoratur, & est adeò notabilis, ut si promittens illum sciret, prudenter retraheretur ab sponsione, iuxta ea quae diximus Disputatione 17. de Sponsalibus, nihilominus non readduntur dissolubilia ex defectu praedictorum formaliter, id est, quia sunt appposita, & deficient; quia quamvis non apponerentur sponsalibus, si tamen verè & re ipsa deficerent, fierent sponsalia dissolubilia.

DISPUTATIO VIII.

De indissolubilitate Matrimonij.

DIFFICULTAS I.

Verum Matrimonium sit indissolubile.

NON desunt Gentiles, imò & haeretici, qui existunt matrimonium pro coniugum arbitrio, absque alia causa, dissolui posse; & qui de facto, relictis prioribus coniugibus, cum aliis contrahant, & non absque apparenti ratione, quia *omnis res* (ut dicitur in cap. 1. de Regulis Iuris) *per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur*: sed matrimonium sit solo con-

iugum consensu, ergo solo ipsorum potest, si quisque alius contractus, dissolui.

Conveniunt nihilominus Doctores, matrimonium, etiam non baptizatorum, esse indissolubile & perpetuum, quod generaliter de omni matrimonio tradit Tridentinum sess. 14. in principio, de Reformatione matrimonij, & satis significat Gregorius IX. in cap. fin. de Conditionibus appositis, dum ait, conditionem repugnantem perpetuitati matrimonij, esse contra substantiam illius, & deducitur ex Genes. 2. dum generaliter dicitur: *Quā obrem relinquet homo patrem & matrem, & adhaerebit*

Si 2 rebis

Sancius.
Egidius.

Sorus.
Petrus
Ledesma.

rebit uxori sue, & erunt duo in carne una. & ex Matth. 19. dum de matrimonio dicitur: *Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.* & ex Marci 10. & Luca 16. dum omnis qui dimittit uxorem, & aliam ducit, dicitur mœchari; & maximè ex illo ad Rom. 7. *Mulier vivente viro alligata est legi;* quod non solum convenit matrimonio copulâ ipsâ consummato, sed etiam matrimonio tantum rato, ut constabit ex dicendis, & deducitur ex dictis locis, dum in eis, excepto illo Matth. 19. generaliter est sermo de matrimonio, absque discrimine inter consummatum & tantum ratum.

2. Ad rationem autem apparentem in oppositum respondemus, prædictum Antecedens, & Regulam *Omnis res*, &c. non habere locum in contractu matrimonij, ob eius peculiarem naturam, ut ex dicendis constabit.

DIFFICULTAS II.

Quo Iure Matrimonium sit indissolubile.

3. S. Vponimus, matrimonium consummatum, à tempore Christi Domini Iure divino ipsius Christi esse indissolubile, seu dissolui non posse, non solum licet, ut constat ex illis verbis Christi Matth. 19. *Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet;* & clariùs ex illis verbis Pauli 1. ad Cor. 7. *His qui matrimonio coniuncti sunt, præcipio, non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere:* sed etiam esse indissolubile, seu non posse dissolui validdè, ut dictis verbis utriusque loci significatur.

Est tamen difficultas, An matrimonium, tam ratum quam consummatum, sit ex sua natura, seu ex Iure naturali ipsius indissolubile omni modo, licet videlicet & valide.

Medina,
Sancius.
Aegidius.

Michaël Medina lib. 5. de Sacrorum hominum continentia, c. 89. Sancius lib. 2. disp. 13. Aegidius disp. 26. dub. 2. & plures alij Theologi & Iurisperiti docent, matrimonium, adhuc consummatum, non esse indissolubile Iure naturali, seu ex natura rei: quod deduci videtur ex S. Augustino lib. de Bono coniugali, cap. 7. 15. 18. & 24. dum ostendit, matrimonium esse indissolubile, quia est Sacramentum, id est, quia significat coniunctionem indissolubilem Christi cum Ecclesia, media incarnatione; matrimonium autem ex sua natura non habet hanc significationem. Et ratione probari potest à simili, quia quicumque alius contractus ex sua natura est dissolubilis, ergo etiam contractus matrimonij.

4. Prædicti tamen Doctores non conveniunt in explicando, unde matrimonio conveniat indissolubilitas; quia nonnulli existimant, indissolubilitatem matrimonij, adhuc tantum rati, convenire ipsi ex institutione divina in principio mundi facta, cui Medina tribuit dictam indissolubilitatem tantum usque ad tempus legis Moysis, in quo existimat, Deum eam abrogasse, concedendo repudium; & postea tempore legis gratiæ Christum renouasse indissolubilitatem matrimonij consummati, & Ecclesiam indissolubilitatem matrimonij rati.

Vasquez.
Bellarminus.
Rebellus.
Basilus.

Vasquez verò de Matrimonio disput. 2. cap. 7. Bellarminus 1. de Matrimonio, cap. 12. Rebellus q. 15. sect. 1. Basilus lib. 1. cap. 13. & communiter Scholastici in 4. dist. 33. docent, & merito, matrimonium, etiam tantum ratum, Iure naturali, seu ex natura sua esse indissolubile. Quod deduci videtur ex illo Gen. 2. *Quamobrem relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori sue, & erunt*

duo in carne una. ubi, ut definit Tridentinum sess. 24. in principio, de Reformat. matrim. significatur inseparabilitas coniugum, seu indissolubilitas coniugij, quod verba ipsa præferunt: sed matrimonium tunc non habebat indissolubilitatem ex aliqua libera Dei institutione, quia non constat Deum tunc id instituisse; ergo illam habet ex sua natura, seu ex suo Iure naturali. In prædictis autem verbis etiam traditur indissolubilitas matrimonij tantum rati; quia antequam dicatur, & erunt duo in carne una, quo matrimonium consummatum, significatur indissolubilitas matrimonij alius antecedentibus verbis, nempe, *Quamobrem relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori sue.*

Idem quoque efficaciter deducitur ex decreto Pontificis in cap. fin. de Conditionibus, dum dicitur, conditionem repugnantem perpetuitati matrimonij (intellige contrahendi, ac proinde etiam tantum rati) esse contra substantiam illius: scilicet ergo Pontifex, matrimonium, etiam tantum ratum, esse ex sua natura & substantia perpetuum & indissolubile.

Et ratione probatur Primò ab absurdo; quia ad cessante positiva institutione (ob quam matrimonium de facto est indissolubile, & quod non celebratur in perpetuum, sit invalidum) fornicatio simplex non esset illicita, aut saltem posset non esse, quia fornicator, quantum est ex se, confert aut saltem conferre potest feminæ, & contra, facultatem & dominium in suum corpus ad copulam ad tempus quo copula durat; ac proinde accessus esset, aut posset esse, ad suam, ad eam videlicet que pro eo brevi tempore esset aut posset esse sua; ergo fornicatio simplex non esset aut posset non esse illicita.

Secundò à priori probatur, quia contractus matrimonij per se & ex sua natura ordinatur ad propagandam prolem, & ad eam bene & debite educandam seu instituendam: sed dissolubilitas matrimonij ex se est contra propagationem proles, & contra eius bonam educationem, ut patet, etiam aliquando per accidens non noceret, ut si dissolveretur, postquam matrimonio superveniret sterilitas, & post perfectam proles educationem; ergo dissolubilitas est contra naturam matrimonij ad illam se & sua natura ordinatam, ac proinde matrimonium suâ naturâ est indissolubile & perpetuum; & aliter factum, non solum est illicitum, sed etiam invalidum.

S. Augustinus autem pro adversariis abductus, non dixit, matrimonium esse indissolubile, quia repræsentat seu significat unionem indissolubilem Christi cum Ecclesia, sed deduxit esse indissolubile, ex eo quod repræsentet illam; id tamen non deduxit à priori, sed à posteriori; quia idcirco illam repræsentat, quia est indissolubile: quia si non esset, non assumeretur congruenter ad illam repræsentandam; quia res, in qua non est aliqua aptitudo & proportio ad aliquid significandum, non assumitur, seu non instituitur ad id.

Vnde matrimonium Gentilium, vitæ ex sua natura indissolubile, congruenter etiam fuit assumptum ad significandam unionem Christi cum Ecclesia, quod satis significatur in c. *Gaudemus*, de Divortio, dum matrimonium inidelium dicitur Sacramentum: quod non negavit Augustinus, dum lib. de Bono coniugali, c. 18. & 24. affirmat, solum in populo Dei, & in eius Ecclesia matrimonium esse Sacramentum, id est, significare unionem indissolubilem Christi cum Ecclesia, ubi tunc

Socius
Paludatus
Socius
Basilus
Conar

Chrieta
Nathan
Henric
Sancius
Anton

8 minie populi Dei non tantum Christianum, sed etiam antiquum fidelium intelligit: quod ex eo solum affirmatur, quia apud Gentiles, etiam sapientes, vinculum matrimonij erat solubile non verè & iure, sed existimatione & facto; in populo verò Dei erat insolubile non solum verè & iure, sed etiam existimatione & facto.

Ad rationem verò desumptam à simili ex aliis contractibus, qui suā naturā solubiles sunt, Respondemus, dispārem esse rationem inter eos ex vna parte, & inter contractum matrimonij ex altera, ob peculiarem naturam matrimonij, quā ordinatur ad propagationem prolis, & ad eius debitā institutionem, quibus solubilitas per se repugnat.

Constat ergo, matrimonium, etiam tantum ratum, esse insolubile iure naturali, & consummatum etiam iure diuino: non tamen constat, matrimonium etiam tantum ratum esse tale iure humano, quia non constat id fuisse iure humano, adhuc Ecclesiastico institutum, quamvis in iure humano supponatur matrimonium esse tale.

DIFFICULTAS III.

Utrum Pontifex dissolvere possit Matrimonium baptizatorum.

9 Conueniunt Doctores, matrimonium consummatum baptizatorum non posse ab Ecclesia nec à Pontifice dissolui; quia ex vna parte est insolubile iure diuino & naturali, & ex altera neque in Ecclesia neque in Pontifice agnoscitur peculiaris aliqua facultas ad id concessa, absque qua nequit dissolvere, quod iure diuino & naturali est insolubile.

Est tamē difficultas, an possit dissolvere matrimonium ratum nondum consummatum baptizatorum.

Scotus in 4. dist. 31. q. 1. Paludanus dist. 27. q. 1. ar. 2. Scotus q. 1. ar. 4. Basilus lib. 9. c. 3. & Conarruias 4. Decret. p. 2. c. 7. §. 4. n. 14. partem negatiuam tuetur, quā deduci videtur ex illo Matth. 19. *Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.* ergo nullus homo, quantumvis summus Pontifex, potest matrimonium, quamvis nondum consummatum, dissolvere. Et ratione probari potest Primò, quia matrimonium, etiam nondum consummatum, est Sacramentum significans vnionem Christi cum Ecclesia; ergo sicut vnio Christi cum Ecclesia nequit dissolui, neque Pontifex poterit dissolvere matrimonium, quamvis tantum ratum.

10 Secundò, quia matrimonium, quamvis tantum ratum, est suā naturā seu iure naturali, & etiam iure diuino insolubile, ergo Pontifex nequit illud dissolvere.

Tertiò, quia Pontifex nequit dissolvere matrimonium consummatum baptizatorum, ergo neque ratum; quia vtrumque habet eandem naturam & essentiam.

Quartò, quia aliās Princeps gentilis posset dissolvere matrimonia rata suorum subditorum, quia non habet minorem auctoritatem circa contractus ciuiles & profanos suorum, qualis est contractus matrimonij eorum, quā Pontifex circa contractum matrimonij sacrum baptizatorum; quia Princeps gentilis etiam habet supremam auctoritatem in suos.

Caietan. Tom. 1. opusc. tractat. 24. Nauarrus cap. 22. n. 21. Henriquez lib. 11. c. 8. Sancius lib. 2. disp. 14. & Antoninus 3. par. tit. 1. c. 2. partem affir-

matium tradunt, & merito: quia dissolutio matrimonij rati sēpè expedit bono fidelium, & aliās fieri potest absque magno inconuenienti; ergo credi potest, Pontificem peculiarem potestatem accepisse à Christo ad id. Quod non leuiter confirmat, Primò, id sapissimè fecisse Pontifices, vt affirmant Caietan. & Henriquez, & Antoninus affirmat se vidisse dissolutionem matrimonij rati, factam & à Martino V. & ab Eugenio IV. & Nauarrus affirmat, se obtinuisse plures dissolutiones factas à Paulo III. & à Pio IV. Quod etiam confirmatur Secundò, quia matrimonium ratum dissoluitur per professionem solennem in Religione, vt constat ex capp. 2. & 7. & 14. de Conuersione coniugatorum, & ex Tridentino sess. 24. can. 6. & tamen non dissoluitur iure naturali professionis, neq; iure diuino, vt dicemus Diffic. 1. v. ergo iure Pontificis, potest ergo Pontifex dissolvere matrimonium ratum baptizatorum.

Addimus tamen, dissolutionem matrimonij rati baptizatorum non fieri à Pontifice auctoritate generali superioris humani, sed vt gerente vicē Dei, peculiari & extraordinaria potestate superaddita potestati ordinariæ, quā non posset separare quod Deus coniunxit. Et quia Pontifex id non efficit potestate ordinaria superioris humani, sed extraordinaria, credimus, vt optimè Sancius & plures alij, dissolutionem matrimonij rati absque rationabili causa factam, non solum esse illicitam, qualis etiam esset, si potestate ordinaria fieret absque causa, sed etiam esse inualidam; quia credendum non est, eam potestatem extraordinariam accepisse Pontificem ad id validdè faciendum pro solo suo arbitrio absque causa.

Testimonium autem Matth. 19. adductum pro aduersariis, tantum intelligitur de matrimonio consummato, vt constat ex contextu, & ait Alexander III. in c. 7. de Conuersione coniugatorum. Et ad primam rationem respondemus, matrimonium ratum defectu commixtionis corporum, quā coniuges fiunt vna caro, non significare vnionē Christi cum Ecclesia factam media incarnatione, quam consummatum significat; ratione tamen coniunctionis animorum pertinentis ad ipsum matrimonium ratum, quod quodammodò est insolubile, nempe à Pontifice potestate ordinariā, & quodammodò est dissolubile, nempe potestate extraordinariā Pontificis, congruenter fuisse assumptam ad significandam vnionem Christi cum Ecclesia media charitate factam, quæ est insolubilis quoad Ecclesiam semper sanctam, & dissolubilis quoad membra particularia.

Ad secundam respondemus, quod quamvis obligatio radicalis orta ex matrimonio correspondens dominio orto in altero coniuge (in qua vinculum consistit) nequeat suā naturā seu iure naturali extinguī & dissolui ab ipsis coniugibus, neque à Pontifice potestate ordinariā generali; potest tamen ab ipso dicta potestate extraordinariā.

Ad tertiam respondemus, quod quamvis eadē sit natura matrimonij rati & consummati; quia tamen consummatum addit supra ratum commixtionem carnalem coniugum, ratione cuius eius dissolutio nequit regulariter fieri absque inconuenienti, ideo non accipit à Deo peculiarem potestatem ad dissolutionem eius, quamvis acceperit ad dissolutionem tantum rati.

Ad quartam respondemus, Principem gentilem non

Sf 3

non

Scotus.
Paludanus.
Sotus.
Basilus.
Conarruias.

Caietan.
Nauarrus.
Henriquez.
Sancius.
Antoninus.

non posse dissolvere matrimonium, adhuc tantum ratum, suorum subditorum: quia non habet potestatem peculiarem ad id à Deo, sed tantum habet ordinariam superioris humani, quia neque Pontifex potest.

DIFFICULTAS IV.

Quo Iure Matrimonium ratum baptizatorum dissolvatur per professionem solemnem in Religione.

Supponimus (in quo conveniunt Doctores) matrimonium ratum baptizatorum non dissolui per susceptionem Ordinis sacri (ut definitur in Extrauag. *Antiqua*, de Voto) quia nullo Iure id convenit Ordini sacro, adhuc Episcopatus; & verè dissolui per professionem solemnem ab altero coniuge in Religione factam, ut constat ex cap. 2. & 7. & 14. de Conversione coniugatorum: quod etiam definitur in Tridentino sess. 24. can. 6. ac proinde semel facta professione, posse alterum ad alias nuptias transire, non tamen dissolui matrimonium iam consummatum, quia de huius dissolutione nullatenus constat. Quòd si matrimonium ratum professione vnius dissolvitur, multò melius fiet professione utriusque, quidquid nonnulli dicant.

Hoc ergo supposito, est difficultas, quo Iure matrimonium ratum baptizatorum dissolvatur per professionem solemnem in Religione.

Durandus. Durandus in 4. dist. 27. quæst. 2. **Paludanus.** Paludanus quæst. 3. art. 4. & Conartius 2. part. c. 7. § 4. docent dissolui naturà ipsà, seu Iure naturali professionis solemnem. Primò, quia professio solemnem est mors civilis, aut spiritalis: ergo suà naturà est sufficiens ad dissolvendum matrimonium ratum, quod ante consummationem tantum est vinculum spirituale animorum. Secundò, quia unicuique Iure naturali licet, transiendo ad perfectiorem statum, priorem relinquere, sed coniux profitendo solemniter in Religione transit ad statum perfectiorem, ergo profitendo solemniter dissolvit priorem statum coniugij.

Sotus. Sotus in 4. dist. 27. quæst. 1. art. 4. **Sancius.** Sancius lib. 2. dist. 19. & **Basilius.** Basilius lib. 9. cap. 5. docent, dissolui Iure diuino, quod deduci videtur ex c. 7. de Conversione coniugatorum, dum Alexander III. ait, dissolutionem matrimonij per professionem, deduci ex sacri Eloquij interpretatione, & ex cap. 14. dum Pontifex ait, Sanctos ex revelatione diuina à matrimonio rato transisse ad perfectiorem statum. Et ratione potest probari, quia professio solemnem non dissolvit suà naturà matrimonium adhuc ratum, ut statim dicemus, neque Iure Ecclesiastico, quia nullum tale reperitur scriptum, quo hoc de nouo statuatur, quàmvis in aliquibus canonibus id professione fieri supponatur: ergo id efficit Iure diuino.

Michael Medina. Michael Medina lib. 5. de Sacrorum hominum continentia, c. 86. **Lessius.** Lessius cap. 41. dub. 8. & **Aegidius.** Aegidius disp. 26. dub. 3. docent, dissolui solo Iure Ecclesiastico, & meritò: quia matrimonium ratum non dissolvitur naturà ipsà, seu Iure naturali professionis, neque Iure diuino; ergo solo Iure Ecclesiastico. Consequentia patet, Antecedens autem probatur. Et in primis, non dissolvitur naturà ipsà professionis; quia traditio, qua quis professione traditur Deo & Religioni, non est suà natu-

rà impossibilis cum vinculo matrimonij, ut patet in eo, qui post matrimonium consummatum, ex licentia alterius coniugis proficitur solemniter, in quo post professionem perseverat vinculum. Quod etiam ratione declaratur, quia professio solemnem in primis non est impossibilis cum vinculo matrimonij ratione traditionis, quia professus se tradit Deo; quia si ratione alicuius, maxime ratione illius qua fit voto solemnem castitatis: sed non ratione huius, quia Religiosus eo voto non alter traditur Deo, quia obligando se ex virtute Religionis ad seruandam castitatem, sicut voto simplici, hæc autem obligatio non est impossibilis cum vinculo seu obligatione radicali iustitiæ ad reddendum alteri debitum, ut patet: quia habetur votum simplex castitatis, validè contrahit matrimonium, & tamen in eo est & perseverat obligatio Religionis ad seruandam castitatem: obligatio enim Religionis & iustitiæ sunt diuersæ rationes, ac proinde non sunt impossibiles, quæ circa obiecta impossibilia versentur. Vnde, professio solemnem non est impossibilis cum vinculo matrimonij adhuc consummatum ratione traditionis, qua Religiosus se tradit Religioni, quia per eam tantum se tradit Religioni ut obediens Superioribus, & ab eis dirigatur quoad obedientiam Religiosam, ac proinde si obligatio Religionis, etiam quoad castitatem, non est impossibilis cum vinculo matrimonij, neque traditio Religionis facta erit, præsertim quòd Religiosus tantum traditur Religioni ad prædicta ex virtute Religionis, & non ex iustitiâ; & non ut mancipium, sed ut filius & subditus. Et quamvis admittatur, traditio iustitiæ, & quasi ex pacto, ut possit dirigi & compelli, non obest vinculo seu obligationi iustitiæ matrimonij reddendi debitum, quia horum actus, aut obiecta optimè comparantur, quia reddendo non efficeret contra admissam obligationem iustitiæ, ut possit dirigi & compelli. Accedit, quòd quamvis professio solemnem suà naturà esset impossibilis cum vinculo matrimonij, per hoc vinculum, utpote antecedens, impediret valorem professionis, quam dissolveretur per eam imperuenientem; quia per contractum matrimonij coniux est iam ex iustitiâ factus alterius, ac proinde non posset postea alteri professione validè consentire.

Deinde matrimonium ratum non dissolvitur per professionem Iure diuino, quia ab Ascensione Christi Domini nullum est nouum Ius diuinum, & tamen solemnitas votorum introducta est & inuenta ab Ecclesia, ut constat ex cap. unico de Voto, in 6. & Extrau. *Ascendente Domino*, cetera à Gregorio XIII. & absque dubio introducta sunt multò post Ascensionem Christi; ergo professio solemnem non dissolvit matrimonium ratum Iure diuino; quia credi nequit, Christum concessisse dictam vim solemnitati votorum nondum inventæ & introductæ.

Quòd si matrimonium ratum non dissolvitur per professionem solemnem Iure naturali ipsà, neque Iure diuino, restat ut per eam dissolvatur Iure Ecclesiastico extraordinaria potestate licet, ut quod modò habemus scriptum, sed quòd tunc fuerit scriptum, & postea perditum, aut quòd tantum fuerit vna voce traditum; modò tamen in dictis capp. Iuris supponitur olim fuisse traditionem, ex quo constat ad rationem pro Soto, Sancto & Basilio. In cap. autem illo 7. pro ipsis adducitur, non habetur.

habetur, dissolutionem matrimonij deduci ex facili Eloquenti interpretatione; sed tantum habetur id quod Christus Matth. 5. & 19. dixit, nempe non esse dimittendam uxorem nisi ob fornicationem, intelligi de matrimonio consummato, quod ipsis non fauet; & in cap. 14. tantum habetur, nonnullos Sanctos ex diuina reuelatione, quæ est supra omnem legem, coniuges deseruisse ante consummationem matrimonij, quod ipsis non fauet, imò potius aduersatur; quia ibi supponitur, eos aliquos Sanctos id fecisse non lege aliqua diuina communi, sed peculiari reuelatione & inspiratione ipsis & pro ipsis facta.

21 Ad priorem verò rationem pro Durando & Paludano respondemus, concedendo Antecedens, & negando Consequentiam: quia quamuis professio solemnitis sit mors civilis, aut spiritualis, sed in eo tantum sensu, quod per eam quis obligatur ad desertionem vitæ mundanæ; hoc tamen genus mortis non est impossibile cum vinculo matrimonij, vt patet. Et ad posteriorem negamus, vnicuique licere iure naturali ad perfectiorem statum transire, quando iure iustitiæ tenetur alio statu: aliàs mancipio liceret domino inuito Religionem profiteri; & etiam liceret coniugi post matrimonium consummatum, altero inuito.

DIFFICULTAS V.

Utrum Matrimonium ratum baptizatorum dissoluatur per tria vota Societatis post biennium emissæ.

22 **B**asilii lib. 9. c. 6. partem affirmatiuam tuetur, quia professioni solemniti conuenit efficacia dissoluedi matrimonium ratum baptizatorum, ex eo solum, quod constituit statum Religiosum, quia antiquitus ante introductionem solemnitis professionis per statum Religiosum, qui tunc votis simplicibus non solemnibus constituebatur, etiam dissoluebatur matrimonium ratum; sed tria vota in nostra Societate post biennium emissæ etiam constituunt statum Religiosum, vt constat ex Extravag. Gregorij XIII. quæ incipit, *Ascendentes Domino*, quam Gregorius XIV. confirmauit: ergo etiam per dicta tria vota dissoluitur.

23 **V**asquez verò 1. 2. disp. 165. cap. 10. Sancius libro 2. disp. 18. & Henriquez lib. 11. cap. 8. partem negatiuam tradunt, & merito: quia status Religiosus id non habet suo iure naturali, nec diuino (vt de professione solemniti, quæ non minus constituit statum Religiosum, quam vota simplicia, diximus Diffic. 14.) nec iure Ecclesiastico seu Canonico, quia ex eo tantum constat id conuenire professioni solemniti, cum in Tridentino sess. 24. can. 6. id tantum tribuatur professioni solemniti. Et quamuis in cap. 2. & 7. & 14. de Conuersione coniugat. id attribuitur statui Religioso, absque expressa mentione professionis solemnitis, eo tamen ipso id tribuitur professioni solemniti, quia status Religiosus à sui initio ante nostram Societatem tantum fiebat votis solemnibus, votis videlicet absolute perpetuis, & ex parte vouentis, & ex parte admittentis illa, & emissis sub vno capite, habente iurisdictionem ad compellendum vouentem ad eorum obseruantiam: quia vsus trium votorum, quæ post biennium emittuntur in nostra Societate, quibus vouentes fiunt Religiosi, & tantum sunt simplicia,

& non solemnia, quia non sunt absolute perpetua ex parte admittentis illa, quia ex rationabili causa potest sic vouentes à Societate dimittere, quo cessant dicta vota, est in Ecclesia nouiter introductus, vt Vasquez c. 9. expendit ex dicta Extravag. Gregorij XIII. ergo abique iure & fundamento dicitur, per tria vota nostræ Societatis post biennium emissæ, dissolui matrimonium ratum.

Id, quod dicimus de tribus votis emissis post biennium, etiam est verum de eisdem post longa tempora emissis à Coadiutoribus, etiam spiritualibus, ob eandem rationem, quia scilicet non sunt solemnia, quia non sunt absolute perpetua ex parte admittentis illa.

Ad rationem ergo constat, professionem solemnem dissoluere matrimonium ratum, quia est professio solemnitis, & non præcisè, quia constituit statum Religiosum, qui verè non fuit in Ecclesia ante introductionem solemnitis votorum, & quem non suscepit, nec professus est S. Alexius, sed tantum continentiam, ad quam fuit peculiariter à Deo vocatus, relicta uxore ante consummationem, sed non dissoluto vinculo matrimonij. Vnde ex illis quibusdam Sanctis, qui in cap. 2. de Conuersione coniugat. significantur vocati de nuptiis ad Monasteria, seu ad statum Religiosum, non fuit Alexius.

DIFFICULTAS VI.

Utrum per vota Ordinum militarium dissoluatur Matrimonium ratum.

Conueniunt Doctores, per vota Clericorum, & Monialium Ordinis militaris in claustro viuentium, dissolui matrimonium non consummatum, quia sunt solemnia, & absoluta. Ita Sotus in 4. dist. 27. quæst. 1. art. 4. & Sancius lib. 2. disp. 18.

Est tamen difficultas, An per vota Equitum militantium non viuentium in claustro, dissoluatur.

Sotus vbi supra, & Sarmiento lib. de Redditi. Ecclesiasticis, part. 4. cap. 1. quoad omnes dictos Equites docent, non dissolui, quod nos verum existimamus quoad vota & professionem Equitum Calatravæ, & Alcantaræ, & S. Iacobi, quantum sint verè Religiosi; quia matrimonium antea factum est compatibile cum eorum votis, quia tantum vouent castitatem conjugalem. Quoad Equites verò S. Ioannis id falsum existimamus, vt contra prædictos docent Sancius vbi supra, Azor lib. 13. cap. 6. quæst. 4. & Basilii lib. 9. cap. 7. quia professio horum est solemnitis, & in ea vouent castitatem absolutam, absque restrictione. Ab illis tamen excipit Basilii Clericos S. Iacobi viuentes extra claustrum, vt eorum professio dissoluatur matrimonium ratum, sed absque sufficienti fundamento, imò & contra rationem; quia eadem est Clericorum & non Clericorum professio.

DIFFICULTAS VII.

Utrum per vota Mantellatorum & Mantellatarum dissoluatur Matrimonium ratum.

Supponimus, per vota Mantellatarum S. Francisci & S. Dominici (quas Beatas seu Tertiarias vocant) quæ collegialiter viuunt sub regimine

Sancius.
Basilus.

ne praelati ex vi suae Regulae approbatae, sub qua emittunt vota illa, dissolui matrimonium non consummatum. Ita Sancius lib. 2. disp. 18. & Basilus lib. 9. c. 8. quia earum vota absoluta, & absque restrictione sunt professio solemnitas, ut respondit Paulus III. consultus à Patribus Dominicis; quia nihil deficit illis, ut sint solemnitas, seu professio solemnitas, iuxta ea quae diximus Diffic. v.

Et idem ob eandem rationem dicendum est, ut aduertit & expendit Basilus de votis Mantellatarum S. Augustini, quae collegialiter viuunt sub regimine Praelati ex vi suae Regulae, quod per earum vota dissoluatur matrimonium ratum, etiam si id neget Rodriguez Tom. 3. q. 72.

28 Circa vota verò Mantellatarum & Mantellatorum S. Dominici, S. Francisci tertij Ordinis, & S. Augustini non viuunt collegialiter, sed in propriis domibus, quamuis communiter negetur, eorum vota dissoluerunt matrimonium ratum, Basilus tamen id affirmat de votis viuunt sub arbitrio & regimine Praelati, quamuis in propriis domibus; quod mihi non displicet, quia eo ipso eorum vota sunt professio solemnitas.

DIFFICULTAS VIII.

Quantum temporis concedatur coniugibus ad ingrediendam Religionem ante consummationem Matrimonij.

29 Conueniunt Doctores, ex cap. 7. de Conuersione coniugat. concedi coniugibus ab Ecclesia duos menses, numerandos à die contractus matrimonij, ut intra eos non teneantur consummare, quamuis alter petat, & ut possint Religionem ingredi; & eis completis statim teneri aut consummare matrimonium si alter petat, aut Religionem ingredi. Ita Sancius lib. 2. disput. 24. & Basilus lib. 9. cap. 9. qui addunt, iudicem, causam cognitam, posse restringere aut prorogare dictum tempus duorum mensium iure ipso taxatum, ut constat ex dicto cap. 7.

Sancius.
Basilus.

Hoc ergo supposito, difficultas est Primò, An coniux, qui non cogitat ingredi Religionem, possit duobus primis mensibus non reddere alteri petenti.

Sancius.
Basilus.

Sancius & Basilus partem affirmatiuam tuerentur, quia in dicto cap. conceditur tempus illud bimestre, non tantum ad deliberandum de ingressu Religionis, sed etiam ut coniuges fiant sibi inuicem chariores, desiderio se inuicem cognoscendi.

Angelus.

Angelus verò v. *Debitum*, num. 14. & Agidius disp. 26. dub. 4. partem negatiuam tradunt, & merito; quia ex vna parte statim ac fit contractus matrimonij, traditur dominium corporis alteri; & ex altera parte in dicto cap. 7. tantum conceditur dictum tempus cogitanti & volenti ingredi Religionem, ut ingrediatur, & non ut coniuges sibi inuicem fiant chariores, ut constat ex contextu: ergo qui non cogitat ingredi Religionem, statim ac fit contractus, tenetur reddere alteri petenti.

Secundo est difficultas, An transacto bimestri, possit quilibet coniux ingredi Religionem, si matrimonium nondum sit consummatum.

30 Sancius.
Agidius.
Basilus.

Sancius, Agidius, Basilus, & alij conueniunt, quemlibet posse Religionem ingredi, quamuis plures anni elapsi sint à matrimonio inito, dum consummatum non sit, quamuis alter nolit, & pe-

rat, & quamuis antea interuenerit iniusta delicti negatio, si quando petit, statim (intellige moraliter) ad Religionem tendat, quia in dicto cap. absolute conceditur facultas ingrediendi Religionem ante consummatum matrimonium, & duo menses tantum assignantur, ut intra eos nequeant cogi ad consummandum, & ut eis transactis possint cogi vel ad consummandum, vel ad Religionem ingrediendum, & non ut postea nequeant ingredi. Unde quamuis transierit bimestre ante consummationem, volenti ingredi Religionem irrogabit iniuria, si vi comprimatur ad consummationem (quidquid dicat Basilus) quando statim, ac ab ipso petitor debitor, vult Religionem ingredi, qui ei licet ingredi statim.

Tertio est difficultas, An dictum bimestre prescriptum sit ad proficendum, ita ut non sufficiat Religionem ingredi, sed necessarium sit eo completo statim profiteri, aut consummare matrimonium, si alter petat.

Nauarrus c. 16. n. 27. docet, coniugem eo tempore completo statim teneri aut profiteri, aut consummare altero petente, & non sufficere si Religionem ingrediatur; quia in eo cap. 7. obligatur coniux ad Religionem transire, aut ad coniugem redire: pertransire autem ad Religionem, intelligi videtur profiteri; quia in cap. 14. eodem tit. supponitur, transitu ad Religionem dissolui matrimonium, & tamen non dissoluitur ingressu, sed professione.

Sancius verò, Agidius & Basilus docent, dictum coniugem eo bimestri completo non teneri profiteri, sed satisfacere ingrediendo Religionem, & tempore solito proficendo, & meritis quia ex vna parte non tantum profiteri est transire ad Religionem, sed etiam ingredi est transire quouis inchoatiue; & ex altera parte congruum est, quod in eo cap. 7. transire ad Religionem sumatur pro ingressu, ne decreto huius destruat ius antiquius c. *Ad Apostolicam*. 16. de Regularibus, concedens annum probationis ante professionem; quod non inconuenit, nec est mirum, quamuis in c. 14. sumatur pro professione (ut ex contextu patet) cum transire ad Religionem possit pro vno & pro altero sumi, & dicta cap. sint diuersorum Pontificum, scilicet primum Alexandri III. & decimum quartum Innocentij III.

DIFFICULTAS IX.

Quando Matrimonium censetur consummatum, ita ut nequeat professione dissolui, & cessare faciat licentiam ingrediendi Religionem.

Conueniunt Doctores (quamuis Basilus c. 20. dubitet) quod ut matrimonium sit consummatum (quod eo ipso nequit professione dissolui, & cessare faciat licentiam ingrediendi Religionem, ut supponitur in c. 14. de Conuers. coniug.) sufficit, quod semen prolificum viri receptum sit in vas femineum, etiam si vas penetratum non fuerit; quia hoc sufficit ad generationem, ad quam commixtio carnalis & matrimonium ordinatur, sicut etiam sufficit ad contrahendam affinitatem, quia eo coniuges fiunt vna caro inchoatiue, id est principium vnius carnis, seu prolis, de quo etiam & latius dicemus Disput. xx.

Sancius

Sufficit autem prædicta commixtio carnalis, quamvis obtenta fuerit per iniustam coactionem, quia etiam sic obtenta est sufficiens ad generationem. Nihilominus, ut contra Basilium & alios optimè Paludanus in 4. dist. 27. qu. 3. art. 2. & Sancius lib. 2. disp. 2. poterit persona intra dictos duos menses iniuste coacta Religionem ingredi; quia sic sibi satisfaciet quoad obligationem iuris ingrediendi sibi concessi ab Ecclesia, & cogens non poterit aliud matrimonium inire, quamdiu coacta vivat, quia dictum matrimonium, utpote consummatum, non dissolvitur per professionem. Et idem credimus, quando persona post bimestre volebat, quando ab ipsa petebatur debitum, statim ingredi, & fuit iniuste coacta, ut sibi satisfaciat quoad obligationem dicti iuris.

Addimus, ad consummationem matrimonij non sufficere, quòd dicta commixtio fiat ante contractum matrimonium (in quo conveniunt Doctores, vno aut altero excepto,) quia antea facta non poterit matrimonium, utpote nondum inchoatum, consummare seu perficere.

Est tamen difficultas, An ad consummandum matrimonium sufficiat valis feminei penetratio, absque dicta seminis prolifici receptione.

Medina lib. 5. de Sacrorum hominum continentia, c. 76. & Petrus Ledefina quaest. 61. artic. 1. partem affirmativam tueritur; quia in dicto c. 14. supponitur, matrimonium consummari carnali copula; & in c. 7. carnali cognitione, & in cap. 2. commixtione carnali: penetratio autem valis, adhuc absque intramissione seminis, est carnalis copula, & cognitio, & commixtio; ergo sufficit ad consummationem matrimonij, quòd eo ipso nequeat professione dissolui, & cessare faciat licentiam ingrediendi Religionem.

Sancius verò lib. 2. disp. 21. Aegidius, Basilus, & communiter Doctores partem negativam tradunt, & merito: quia sola valis penetratio non est commixtio perfecta & sufficiens ad generationem, ergo non perficit seu consummat matrimonium, ad generationem ordinatum. Accedit, quòd in dicto cap. 2. supponitur, quòd commixtio carnalis, cuius defectu matrimonium non consummatur, & potest quis ad Religionem transire, debet esse sufficiens, ut per eam coniuges fiant vna caro, quæ nequeunt fieri, deficiente seminis prolifici emissionem intra vas, ut dicemus Disp. xx. imò in ea etiam dicemus, ad id quòd coniuges fiant vna caro, & matrimonium consummetur, necessariam esse seminum viri & feminae commixtionem, quamvis quoad hoc Basilus renuat.

DIFFICULTAS X.

Virum Matrimonium infidelium, etiam consummatum, dissolui possit per conversionem alterius ad fidem.

36 Conveniunt Doctores, coniugem non baptizatum, postea tamen convertitum, id est, baptizatum, posse deferere coniugem non baptizatum, adhuc post consummationem matrimonij, & novum matrimonium inire, quando non baptizatus non vult cohabitare cum iam baptizato, aut si vult, cum contumelia tamen Creatoris, vel ut ipsum baptizatum pertrahat ad peccatum mortale, ut definitur in cap. Quanto. 7. & in cap. Gaude-

mus. 8. de Divortijs. & in hoc sensu Ecclesia intelligit illud Pauli 1. ad Corinth. 7. *Quod si infidelis discedit, discedat* (subintellige, convertatur) non enim servituri subiectus est frater, aut soror in huiusmodi; in pace autem vocavit nos Dominus.

Vnde in his verbis Pauli continetur peculiaris concessio Domini ad dissolvendum matrimonium, etiam consummatum, in favorem Baptismi; quia in Ecclesia non agnoscitur potestas dissolvendi matrimonium consummatum, adhuc non baptizatorum, ac proinde verba illa priora Pauli, *Ceteris ego dico, non Dominus*, tantum referuntur ad verba immediate sequentia, in quibus continetur consilium, quòd præbet baptizatis, non dimittendi coniuges infideles, contentientes cohabitare pacifice; & non referuntur ad illa maxime distantia, *quod si infidelis discedit, discedat*. Id autem concessit Christus in favorem Baptismi, ne conversio seu susceptio Baptismi esset onerosa baptizato; quia alias cogeretur aut cælibem vitam transigere, aut molestè & periculose cohabitare.

Ex dictis autem verbis, *si discedit, discedat*, optimè deducit Ecclesia, convertitum, seu iam baptizatum posse dissolvere matrimonium, non solum quando infidelis physice discedit, nolendo cohabitare, sed etiam quando discedit moraliter, cohabitando videlicet cum contumelia Creatoris, aut cum intentione pertrahendi convertitum ad peccatum mortale; quia ita procedendo cogit alterum, ut ipsum deserat.

DIFFICULTAS XI.

Virum iam convertitum possit dissolvere Matrimonium, & aliud inire, quando infidelis non vult converti, quamvis velit cohabitare pacifice.

38 Bellarminus 1. de Matrimonio, cap. 12. & Aegidius disput. 26. dubit. 5. partem affirmativam tueritur, Primò, quia id, quòd ait Paulus 1. ad Corinth. 7. nempe, quòd baptizatus non dimittat coniugem non baptizatum volentem cohabitare pacifice (id est, absque contumelia Creatoris, & absque animo pertrahendi alterum ad peccatum mortale) tantum est consilium, & non præceptum, ut patet ex contextu, & docet Augustinus 1. de Augustin. Adulterinis coniugiis c. 13. & 18. ergo coniux iam baptizatus potest dimittere non baptizatum, quamvis volentem pacifice cohabitare. dimissio autem, de qua ibi loquitur Paulus, est absoluta quoad vinculum, sicut & discessio, quando postea ait, *si infidelis discedit, discedat*: ergo in dicto casu potest dissolvere matrimonium, & aliud inire. Secundò, quia infidelem non converti, seu non baptizari, est contumelia Creatoris; ergo quamvis velit cohabitare, si non vult converti, non vult cohabitare absque contumelia Creatoris, ergo convertitus poterit matrimonium cum eo contractum dissolvere, & aliud inire.

Sancius verò lib. 7. disp. 74 & communiter Doctores partem negativam tradunt, & merito; quia facultas, concessa iam baptizato ad dissolvendum dictum matrimonium, deducitur ab Ecclesia in c. Quanto. 7. & in c. Gaudemus. 8. de Divortijs, ex illis verbis Pauli, *si discedit, discedat*; & solum deducitur in duobus casibus, nempe aut quando infidelis non vult cohabitare, quia tunc discedit physice;

Paludanus.
Sancius.Medina.
Petrus
Ledefina.35
Sancius.
Aegidius.
Basilus.38
Bellarminus.
Aegidius.

Augustin.

39

40 sic; aut quando vult cohabitare, sed cum contumelia Creatoris, vel ut pertrahat alterum ad peccatum mortale, quia etiam tunc discedit moraliter, cum tunc baptizatus cogatur ad non cohabitandum cum infideli: & quicumque alius casus expressè excluditur in dicto cap. *Gaudemus*. & implicite in dicto cap. *Quanto*; ergo absque fundamento dicitur, imò contra decretum c. *Gaudemus*, esse etiam dictam facultatem in illo alio casu, quando videlicet infidelis non vult baptizari, si velit pacifice cohabitare; quia tunc vult cohabitare, ut supponimus, & absque contumelia Creatoris, & absque intentione pertrahendi alterum ad peccatum mortale, quia non se conuertendo non afficit contumelia Creatorem. Nec intendit pertrahere, neque pertrahit alterum ad peccatum mortale; aliàs Paulus non consuleret baptizato, ut non dimitteret coniugem infidelem, etiam non volentem se conuertere, quando pacifice vult cohabitare, ut verè consilium in eodem cap. infidelis enim siue dominus siue coniux, qui cohabitatur cum seruo aut cum coniuge iam conuerso, potest cohabitare, nihil dicendo neque efficiendo contra honorem Christi & fidei, & non intendendo suis verbis neque factis alterum pertrahere ad peccatum mortale, neque de facto pertrahendo. Et sanè in dictis duobus capp. iuris supponitur, infidelem non volentem se conuertere, posse cohabitare cum baptizato, absque contumelia Creatoris, & absque intentione pertrahendi, & absque pertractione ad peccatum mortale, dum dicitur, conuersum ad fidem posse discedere, seu dissolvere matrimonium, quando infidelis non vult cohabitare cum conuerso; aut si vult, sed non absque dictis contumelia & intentione pertrahendi, & pertractione ad peccatum mortale. Ex quo constat ad posterius fundamentum aduersariorum.

41 Ad prius verò desumptum ex Paulo 1. ad Corint. 7. fatemur, quod admonet, nempe coniugem baptizatum non dimittere non baptizatum, consentientem pacifice cohabitare, non esse præceptum (quidquid dicat Basilii lib. 9. cap. 4.) sed tantum esse consilium, ac proinde licitum esse illum dimittere; quia quod non est contra præceptum, quauis sit contra consilium, non est illicitum: id tamen intelligit Paulus de dimissione quoad torum & quoad cohabitationem, non quoad vinculum, ut supponit Augustinus capite illo 18. in fine, ac proinde posterior discessio, de qua postea loquitur Paulus, est quoad vinculum, ut matrimonium dissolui possit; non verò prior desertio, seu dimissio. Quod non leuiter deducitur ex eo, quod Paulus, reddens rationem posterioris discessionis, ait, *non enim seruituti* (id est vinculo) *subiectus est frater, aut soror in huiusmodi*, supponens in hoc posteriori casu, quando scilicet infidelis discedit, siue physice siue moraliter, conuersum non manere subiectum; & etiam ex eo, quod Ecclesia dictam facultatem dissoluedi matrimonium deducit tantum ex illis verbis, *si discedit, discedat*, &c. & non ex eo, quod conuersum non dimittere infidelem, sit consilium.

DIFFICULTAS XII.

Utrum existente prohibitione cohabitandi cum infideli, possit conuersus dissolvere Matrimonium, & aliud inire, quamuis infidelis velit pacifice cohabitare, si non vult conuertri.

Sancius lib. 7. disp. 74. Henriquez lib. 11. c. 8. lib. 9. cap. 4. nu. 22. partem affirmatiuam tuerentur. Primò, quia quando adest prohibitio cohabitandi cum coniuge infideli non volente se conuertere, cogit conuersum ut cum eo non cohabitaret; quia tunc conuersus nequit cum eo cohabitare, ac proinde infidelis moraliter discedit à conuerso, licet quando non vult cohabitare, nisi cum contumelia Creatoris, aut pertrahendo ad mortale. Secundo, quia tunc infidelis cohabitando cum conuerso, pertrahit ipsum ad peccatum mortale, quia pertrahit ut secum cohabitaret, quod existente dicta prohibitione est ipsi conuerso moraliter illicitum, & addunt Sancius & Henriquez, de facto esse dictam prohibitionem, & consequenter existimant, conuersum de facto posse dissolvere matrimonium, & aliud inire.

S. Thomas in 4. dist. 9. qu. vnic. art. 5. Paladus ar. 2. Toletus in Summa c. 7. Valentia disp. 20. qu. 1. puncto 7. & communiter Doctores partem negatiuam tradunt, & merito: quia Christus non dedit conuerso facultatem dissoluedi matrimonium, quando infidelis cohabitatur cum conuerso perseverans in sua infidelitate, sed tantum quando non vult cohabitare cum ipso conuerso, aut quando cohabitatur efficiendo Creatorem contumelia, aut pertrahendo conuersum ad mortale; & non præcisè quia cohabitatur in sua infidelitate perseverans quia cohabitatio hæc, perseverando in infidelitate, non sufficit, ut conuersus possit dissolvere matrimonium; aliàs posset præcisè ex eo quod infidelis perseveret in infidelitate, siue cohabitaret siue non cohabitaret, quod falsum est; quia Paulus, quo deducitur dicta concessio Christi, supponit, infidelem posse permanere infidelem, & non eo ipso discedere discessione sufficiente, ut conuersus possit dissolvere matrimonium. Et Ecclesia ex Paulo in c. *Quanto*, & in cap. *Gaudemus*, supponit, posse infidelem, permanendo talem, cohabitare cum conuerso, absque eo quod iste possit dissolvere matrimonium: Discessio ergo moralis ex parte infidelis, consistens in contumelia Creatoris, aut in prouocatione ad mortale, sufficiens ad dissolutionem matrimonij, non est contumelia aut prouocatio orta immediate & præcisè ex cohabitatione, permanendo in infidelitate, ut contingit in casu presentis Difficultatis, sed ex alio actu distincto, & superaddito ipsi cohabitationi, & eam præsupponente. Ex quo constat ad utramque rationem aduersariorum. Coactio autem, qua conuersus in casu dictæ prohibitionis Ecclesie cogitur vitam ætalem transire, non tam esset ab infideli, quam ab Ecclesia cohabitationem prohibentem, imò tantum esset per accidens, sicut esset, eam prohibitionem esse; in coactione autem contingens, aut per accidens, ad id nullum est inconueniens, ut dicitur in cap. *Quanto*.

Addimus (ut aduertit Rebellus lib. 3. q. 10. sect. 1. & in-

Aegidius. & insinuat *Aegidius* disp. 20. dub. 5.) non esse de facto prohibitionem aliquā, qua conuersus prohibetur cohabitare cum infideli nolente baptizari, si velit pacificè cohabitare; quia non est prohibitio introducta per consuetudinem, imò potius oppositum audimus seruari in India & in Iaponia; neq; est scripto aliquo tradita, quia in c. *Indici*. 28. q. 1. desumpto ex Concilio Toletano IV. c. 62. in quo solo prohibitio scripta reperitur, tantùm decernitur, Iudeos, habentes vxores Christianas, separandos esse ab illis, nisi ab Episcopo admoniti conuertantur: in hoc tamen decreto non prohibetur cohabitatio cuiuscumque conuersi, sed tantum vxoris, quia facilius potest peruerti à viro, quàm econtrā; & non cum quocumque infideli, sed tantum cum Iudeis, ob eorum peculiarem obstinationem: imò non præcipitur vxori, quòd à marito Iudæo statim discedat, sed tantum postquam Episcopus monuerit, & Iudæus baptizari nolit, quod arbitrium aut sententiam Iudicis requirit. Adde, dictum Concilium Toletanum, ex quo desumptus est dictus canon, fuisse particularem, ac proinde non obligans nisi pro suo districtu.

DIFFICVLITAS XIII.

Quando diffoluatur Matrimonium conuerſi cum infideli nolente cohabitare, aut non niſi cum contumelia Creatoris, aut pertrahendo ad mortale.

47 **R**ichardus in 4. dist. 39. ar. 2. q. 2. Panormita-
nus in cap. *Quanto*. de Diuortijs, nu. 6. & 7.
Angelus v. *Matrimonium*. 3. nu. 3. & Rodriguez
Tom. 1. c. 250. docent, dictum matrimonium dis-
soluti statim, ac licitum est conuerso aliud inire,
antequam illud ineat; ac proinde statim ac infide-
lis non vult cohabitare, aut si non vult, nisi cum
contumelia Creatoris, ac pertrahendo ad morta-
le. Quod significari videtur in can. *Si infidelis*. 28.
quælt. 2. dum dicitur, contumeliam Creatoris solu-
uere ius matrimonij; & deduci videtur ex verbis
Pauli, *Si discedit, discedat; non enim seruituti subie-*
ctus est frater, aut soror in huiusmodi. Si ergo con-
uersus, quando alter discedit, siue physice siue
moraliter, non est subiectus seruituti (id est vin-
culo, quia nulla alia potest esse seruitus) liber est ad
seruitutem, seu vinculo; ac proinde discessione infide-
lis vinculum statim dissoluitur. Et ratione pro-
batur, quia posterius matrimonium nequit valide
contrahi perseverante priore, ergo antequam pos-
terioris contrahatur, præsupponitur dissolutum
prius.

Sancius. Sancius verò lib. 7. disp. 75. *Ægidius* disput. 26.
Ægidius. n. 63. *Rebellus* lib. 3. q. 10. sect. 2. & *Basilius* lib. 9.
Rebellus. cap. 4. docent, dictum matrimonium non dissolui
Basilius. statim, ac licitum esse cōversio aliud inire, sed quan-
do posterius contrahitur, ita vt contractio poste-
rior sit distractio seu dissolutio prioris, & merito-
quia in cap. *Gandemus*. 8. de Divortis, conuer-
sus ad fidem compellitur recipere alterum coniun-
gem, si, antequam ineat matrimonium, conuer-
tatur infidelis, ergo prius matrimonium, non dis-
soluitur antequam posterius contrahatur.

Ad primum ergo aduersariorum, desumptum ex dicto can. respondemus, contumeliam Creatoris soluere matrimonium in eo sensu, quod eo perseverante, non impediatur conuersus aliud con-

trahere; & in eodem sensu dicitur à Paulo, con-
 versum non esse subiectum, quia scilicet libere
 potest aliud matrimoniũ contrahere. Ex quo con-
 stat ad secundum ex Paulo desumptum. Et ad
 rationem respondemus, concedendo, non posse
 contrahi posterius matrimonium, priori perseue-
 rante, post ipsum; imò nec in eo instanti, in quo
 posterius perficitur; posse tamen, quamvis prius
 perseveret exclusivè usque ad instanti in quo posterius
 perficitur: in quo sit verum dicere, Nunc matri-
 monium posterius est perfectum, & immediatè
 antea non erat; & nunc non est matrimonium
 prius, & immediatè antea erat.

Obſervandum eſt Primò (in quo Doctores communiter conveniunt) conuſum non poſſe licite tranſire ad aliud matrimonium, niſi ei moraliter conſtet eſſe cauſam, ob quam poſſit diſſolvere matrimonium, aut eam eſſe, prudentiſſimè præſumat; poteſt autem ſi præſumi, quando infidelis inueniri non poteſt à ſicili. Si tamen cauſa præſumpta verè & rei præſentis non ſubſiſtat, matrimonium re ipſa erit nullum; vt quando præſumitur infidelis nolle cohabitare, & tamen re ipſa vult, tunc matrimonium re ipſa erit nullum, niſi facta ſit diſpenſatio auctoritate Summi Pontificis ad ſecundum matrimonium.

Obseruandum est Secundò (in quo etiam Do-
ctores conueniunt) infidelem relictum non pos-
se validè contrahere nouum matrimonium, quo-
tusque prius matrimonium dissolutum sit; hoc ta-
men dissoluto, posse non solum validè, vt patet, sed
etiam licitè; quia nullo Iure prohibetur.

DIFFICVLITAS XIV.

Utrum Matrimonium conuersi, cum infideli contractum ante Baptismum, dissoluatur per solemnem professionem in Religione.

Difficultas hæc non habet locum in opinione
eorum, qui dicant, dictum matrimonium
dissolui statim, ac licitum est conuerso ad aliud
transire, sed tantum in nostra, iuxta quam diximus,
non dissolui quousque conuersus transierit ad aliud
matrimonium. Est ergo difficultas, An sicut dis-
solvitur per nouum matrimonium conuersi, ita etiam
dissolvatur per professionem solemnem eius.
Et non est difficultas, quando matrimonium non
est consummatum; quia tunc absque dubio dis-
solvitur non minus, quam matrimonium ratum
celebratum post Baptismum; sed tantum est,
quando matrimonium est consummatum.

Sancius ergo lib. 7. disp. 77. Henriquez lib. 11. Sancius.
c. 8. & communiter Doctores partem affirmatiuam Henriquez
tuentur; quia dictum matrimonium contractum
ante Baptismum, quamuis consummatum, dissol-
uitur per nouum matrimonium ratum conuersi;
sed hoc dissoluitur per professionem solemnem, vt
diximus Difficultat. 14. ergo etiam illud, quam-
uis cōsummatum sit. Consequenter patet ex L. De
accessionibus. ff. De diuersis temporaneis præscrip-
tionib. Si vinco vincentem te. à fortiori vincam te.

Ægidius vero disp. 26. dub. 5. *Abulenſis* 1. Regum 8. q. 68. & alij partem negatiuam tradunt, & merito: quia vis ſeu efficacia, quam profeſſio ſolemnis habet ad diſſoluendum matrimonium ratum baptizatorum, tantum prouenit ex iure Eccleſiaſtico,

52 clerastico, ut diximus Diffic. iv. & ex auctoritate Ecclesie, quamvis extraordinaria, & peculiariter à Christo concessa: sed in Ecclesia non agnoscitur facultas ad dissoluendum matrimonium consummatum, ut omnes admittunt, ergo in professione solemnii non est vis ad dissoluendum matrimonium consummatum conuersi. Accedit, quod ratio, ob quam dicta efficacia concessa fuit à Christo matrimonio rato conuersi, ad dissoluendum matrimonium antiquum ante Baptismum, quamuis consummatum, non currit in professione solemnii; quia efficacia illa fuit concessa dicto matrimonio rato, ne conuersio esset onerosa conuerso, quæ verè esset, si cogerebatur aut vitam cælibem transigere, aut cum infideli molestè cohabitare: hæc autem ratio cessat, quando conuersus proficitur solemniter; quia tunc perseverantia vinculi antiqui non est onerosa ipsi, utpote eligenti statum continentie, & dissolutio illius non esset ipsi utilis, sed tantum infideli.

Ad fundamentum ergo aduersariorum respondemus, regulam illam, *Si vinco vincentem te, a fortiori vincam te*, non semper habere locum in his quæ constant ex Iure positivo, nisi quando eadem ratio in utroque militat, & quando utrumque ex eodem Iure constat. In præsentem autem casu neque currit eadem ratio, ut nuper dicebamus, neque utraque dissolutio fit ex eodem Iure; quia dissolutio matrimonij antiqui iam consummati conuersi fit Iure diuino Christi per matrimonium novum ratum; dissolutio verò matrimonij rati per professionem, fit tantum Iure Ecclesiastico.

53 Observandum est, dictum matrimonium multò minùs dissolui sacris Ordinibus, ut contra nonnullos docent Sancius & Aegidius, quia oppositum nulli sufficiens fundamento innuitur: nihilominus conuersus, quando legitime & licite est professus, aut Sacris initiatus, quia infidelis noluit cohabitare cum illo, aut non nisi cum contumelia Creatoris, aut petrahendo ad mortale, non est restituendus infideli relicto, quamuis conuerso post professionem aut sacram ordinationem; secus tamen si prius conuersus nondum est professus, quamuis ingressus sit Religionem, ut contra Abulensem docet Sancius: imò existimamus tunc restituendum esse infideli volenti pacifice cohabitare, quamuis non conuertatur.

Sancius.
Aegidius.

Sancius.

DIFFICULTAS XV.

Utrum in lege veteri per libellum repudij dissoluebatur Matrimonium quoad vinculum.

54 Supponimus in lege veteri Deut. 24. statutam fuisse legem repudij his verbis: *Si acceperit homo uxorem, & habuerit eam, & non inuenerit gratiam ante oculos eius propter aliquam fæditatem, scribet libellum repudij, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo sua. Cumque egressa alterum maritum duxerit, & ille quoque oderit eam, dederitque ei libellum repudij, & dimiserit de domo sua, vel certè mortuus fuerit: non poterit prior maritus*

recipere eam in uxorem; quia polluta est, & abominabilis facta est coram Domino.

Est ergo difficultas, An per libellum repudij in ea lege dissolueretur matrimonium quoad vinculum.

Magister in 4. dist. 33. & ibidem Bonaventura & Sotus, & Couarruias 2. parte c. 7. §. 4. docent, quod non dissoluebatur quoad vinculum, sed tantum quoad torum & cohabitationem, quod etiam senserunt Glossa in c. 24. Deut. Angustinus, Origenes, & alij Patres. Id autem expressisse videtur Christus Dominus Matth. 19. dum dicitur: *Moses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras. ubi satis exprimitur, Deum non concessisse, sed tantum permisisse emissionem uxoris; ac proinde matrimonium non dissoluebatur quoad vinculum, quia absque Dei concessione dissolui non poterat. Quod etiam deducitur ex dictis verbis Deuteronomij, quibus dicitur, uxorem repudiatam, quæ alterum maritum duxerit, isto mortuo, aut etiam repudiante, non posse à primo marito recipi, quia polluta erat, & abominabilis facta coram Domino: sed ex nullo alio videtur facta abominabilis coram Domino, nisi quia nupsit secundo viro, qui eam cognovit; ergo prius matrimonium non dissoluebatur, quia si dissolueretur, non fieret abominabilis coram Domino ob celebrationem secundi, & ob vitium illius.*

Sancius verò lib. 10. disp. 1. Bellarminus 1. de Matrimonio, c. 17. Aegidius disp. 26. dub. 1. & Bellarminus lib. 7. c. 50. docent, quod per libellum repudij matrimonium dissoluebatur quoad vinculum: quod etiam sensit Chrysostomus Homil. 24. in Matthæum, & satis efficaciter deducitur ex dictis verbis Deuter. 24. quia in eis aperte supponitur, uxorem repudiatam valide nubere alteri, ac proinde prius matrimonium fuisse dissolutum. Et sane si prius non dissolueretur, posterius fieret inuale & illicitè, & usus illius etiam esset illicitus: credi autem non potest id fuisse illicitum; quia non defuisset aliquis ex Prophetis qui id reprehendisset, & tamen nullibi legitur reprehensum.

Ad prius ergo fundamentum aduersariorum, desumptum ex illo Matth. 19. respondemus, verbo *permisit* non significari rigorosam permissionem, sed veram concessionem & relaxationem obligationis naturalis iustitie alteri coniugi, sed illis factam ob eorum duritiam, & facilitatem ad dimittendas uxores. Et ad posterius, desumptum ex illo Deut. 24. respondemus, repudiatam, quæ alterum ducebat, dici pollutam & abominabilem coram Domino, non quia alterum ducebat, sed quia publicè, & consequenter coram Domino, fuit iudicata talis à priori marito, & ob id non permittebatur iterum ab eo recipi.

Observandum tamen est, dictam legem & concessionem repudij & dissolutionis matrimonij iudicis factam, cessasse non tantum morte ipsius Christi, quæ omnes leges positivæ diuine generaliter cessauerunt, sed etiam cessasse specialiter viuente Christo: quia reuocata fuit ab ipso Matth. 19. ut ex contextu constat, & definitum est in c. 3. de Divorciis.

Abulen-
Duran-
Palaci-
Caiet-
Vera-
Angu-

Sancius
Couar-
Bellar-
Henric-

DISPUTATIO IX.

De unitate Matrimonij.

DIFFICULTAS I.

Utrum pluralitas coniugum simul, sit illicita & nulla.

CONVENIUNT Primò Doctores Catholici contra hæreticos, matrimonium esse necessarium vnius cum vna, seu, vnum non posse, priori vxore viuentē, aliam ducere, neque econtrā, vt definitur in cap. *Gaudemus*. 8. de Diuortijs, & deducitur ex illo Genes. 2. *Et erunt duo in carne vna*; vbi supponitur, coniuges non posse esse plures quàm duos: ex quo Christus Dominus Matth. 19. probat, esse adulterum eum, qui dimissa vxore ducit aliam; & tamen non esset adulter, si viuentē priori, etiam posterior fieret vxor illius. Ex quo constat, vnum non posse, non solum licitè, sed neque validè, viuentē priori, aliam ducere; quia si validè illam duxisset, non esset adulter ad eam accedendo, vt pote ad propriam.

Conueniunt Secundò Doctores, hanc polygamiā seu pluralitatem coniugum simul (id est, vnum coniugem simul habere plures coniuges) esse illicitam & irritam Iure diuino Christi Matth. 19.

Est tamen difficultas, An etiam sit illicita & invalida Iure naturali.

Conueniunt Doctores, pluralitatem maritorum simul cum vna vxore, esse etiam Iure naturali illicitam, & nullam; quia hæc pluralitas est contra finem primum contractus matrimonij, nempe contra prolis generationem; quia, vt experientia constat, pluralitas virorum generationi nocet: & etiam est contra bonam educationem prolis; quia nullus virorum, quibus eadem vxor esset communis, sufficienter prospiceret educationi filiorum, quia nullus proprium filium agnosceret.

Est ergo difficultas, An pluralitas vxorum simul, etiam sit Iure naturali illicita & irrita.

Abulensis. Abulensis 1. Reg. 8. quæst. 25. Durandus in 4. dist. 33. quæst. 1. Palacios disp. 1. Caietanus c. 16. in Genesim, & Vera-cruz 2. par. Speculi, art. 15. partem negatiuam tuerentur, quam tradidisse videtur Augustinus 16. de Civitate Dei, cap. 38. dum ait, pluralitatem vxorum nulla lege fuisse prohibitam. Et ratione probatur, quia si esset contra Ius naturale, maxime, quia ducere secundam est contra Ius primæ; ergo saltem secunda cedente iuri suo, siue quando fit contractus, siue postea, posset vir Iure naturali validè & licitè aliam ducere.

Sancius. Sancius verò lib. 7. d. 80. Couarruias 4. Decretalium 2. par. cap. 7. §. 3. Bellarminus lib. 1. de Matrimonio cap. 1. & Henriquez lib. 12. cap. 6. partem affirmatiuam merito tradunt, quæ definita videtur in cap. *Gaudemus*. 8. de Diuort. dum dicitur, *nulli vniquam licuisse habere plures vxores simul, nisi cui fuit ex diuina reuelatione concessum*. in quibus verbis supponitur, id fuisse Iure naturali illicitum, & non solo Iure positivo; quia ante istud

fuisse licitum. Quod si Iure naturali est illicitum, eodem Iure contractus cum posterioribus erit irritus; quia si esset validus, licitum esset post semel factum contractum, quamuis illicitè factum, omnes simul habere; quia contractu valido, quamuis illicito, acquisitum esset dominium in illis. Quod etiam confirmatur ex eo, quod in dicto cap. subditur, nempe Patriarchas excusari ab adulterio, ob diuinam concessionem: at si absque diuina concessione possent validè, quamuis illicitè, aliam ducere, etiam possent absque adulterio eam cognoscere, quia esset propria.

Et ratione probatur; quia matrimonium per se & ex sua natura ordinatur non tantum ad prolis generationem & educationem vt ad finem primum, sed etiam ad pacificam societatem & gubernationem, & ad communicationem operum quæ ad vitam sunt necessaria tamquam ad finem secundarium; quia, vt Aristoteles ait 8. Ethic. cap. 12. vir & vxor coniunguntur non solum ad procreandum vt cetera animalia, sed etiam ad cohabitandum pacificè, & ad pacificè simul regendam familiam, officia domestica partiendo; quia alia munia viro, alia vxori conueniunt: sed pluralitas vxorum, quamuis aliquando per accidens non sit contra pacificam cohabitationem, & pacificam gubernationem domus, ex se tamè est contra illam; quia quilibet vxor quoad id quod ad vxorem attinet, potest prætereundum domum regere & gubernare, quod diuisio & rixæ inducerentur. Quod autem quilibet id possit prætereundum, constat; quia vxor quamuis sit subdita viro, sed non nisi vt socia & collateralis, ac proinde etiam est domina in domo, habens in ea auctoritatem & principatum, qui in ipsa vxore necessariò oritur ex matrimonio, & nequit a viro prohibito auferri, & cui ipsa non potest cedere, vt pote qui necessariò oritur ex natura ipsius contractus, sicut nequit cedere iuri radicali, seu dominio in corpore mariti. Ergo pluralitas vxorum simul est contra naturam contractus matrimonij, vt pote suā naturā ordinari ad dictos fines, quamuis secundariò; ac proinde contractus matrimonij ita necessariò est vnus cum vna, vt factus cum pluribus non solum sit illicitus, sed etiam nullus. Et etiam ob hanc rationem desumptam ex dictis finibus secundarijs, pluralitas maritorum simul cum vna non solum est illicita, sed etiam nulla; quia est magis contra pacificam cohabitationem & gubernationem domus, quàm pluralitas vxorum cum vno marito, ob superioritatem maritorum, non recognoscentium superiore in domo.

Augustinus ergo pro aduersarijs adductus, tantum loquitur ex suppositione diuinæ concessionis; quia hac supposita, pluralitas vxorum non est contra Ius aliquod, adhuc naturale, sicut non est contra Ius naturale, accipere ex diuina concessione bona alijs alterius. Et ad rationem respondemus, accipere secundam, esse contra Ius naturale, quia est contra Ius radicale seu remotum primæ, cui nequit ipsa cedere, neque quando fit contractus,